

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Justina Jauregi Lizarralde

*Zumarraga,
Gipuzkoa
(1932)*

Aurkibidea

Biografia

Zumarragako Agiña auzoko Etxetxiki baserrian jaio zen 1932an. Aita bertakoa zuen, eta ama auzoko Txerren baserrikoa. 5 anai-arreba ziren sendian. 5 urte inguru zituela hasi zen eskolan Agiñan bertan: apaiza eta bere neskamea izan zituen irakasle. Etxetik kanpo ez zuen sekula lanik egin, baina, baserrian jaiotakoa izaki, hantxe heztea eta lan egitea suertatu zitzaion. Gerra garaiko kontu tristeak buruan ditu eta haien inguruan ere zerbait kontatu zigun zigun grabazioan. Ama oso gazte zela hil zitzaion. Auzoko Urdanbieta baserria erosi eta bertara ezkondu zen.

Zintak

ZMG-008

- **Proiektua:** Urretxu eta Zumarragako euskara
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lasa, Xabier
- **Data:** 2001-01-01
- **Iraupena:** 48 min
- **Euskarria:** CD
- **Kodifikatzailea:** Gaston Balerdi, Izaskun
- **Emalea:** Lasa, Xabier

ZMG-030

- **Proiektua:** Urretxu eta Zumarragako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Otegi, Aitziber
- **Data:** 2011-01-12
- **Iraupena:** 80 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Elexpuru, Juan Martin

Pasarteak

1. Amak arrosarioa eta aitak goizeko errezoa

- **Erref:** ZMG-008/001
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:00:54

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

Arrosarioa errezatu bitartean sukaldeko lanak egiten zituzten. Amak esaten zuten arrosarioa eta aitak goizeko errezoa.

2. Eztia eta argizaria

- **Erref:** ZMG-008/002
- **Iraupena:** 0:00:22. **Hasi:** 00:00:54. **Bukatu:** 00:01:16

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Alanbrez eginiko abaraskak erabiltzen zituzten eztia jasotzeko. Eztia eta argizaria jasotzeko prozesua nolakoa zen azaltzen du.

3. Txerria lapurtu zienekoa

- **Erref:** ZMG-008/003
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:01:16. **Bukatu:** 00:02:00

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana

Laburpena:

Ijitoek txerria lapurtu zienekoa kontatzen du.

4. Kanpaiak

- **Erref:** ZMG-008/005
- **Iraupena:** 0:04:38. **Hasi:** 00:04:01. **Bukatu:** 00:08:39

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Kanpaiak

Laburpena:

Gauza desberdinak jakinarazteko kanpaia jotzeko hainbat modu zeuden

5. Sendabelarrak eta ukenduak

- **Erref:** ZMG-008/009
- **Iraupena:** 0:07:08. **Hasi:** 00:13:10. **Bukatu:** 00:20:18

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

Sendabelarrekin egiten diren ukenduak zertarako diren eta nola egiten diren kontatzen dute.

6. Pinuak jaisteko kablea

- **Erref:** ZMG-008/012

- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 00:22:20. **Bukatu:** 00:25:25

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Pinudi bateko pinuak menditik kablez jaitsi zituztela ikusi zuten lehen aldiz harrituta. Bazkaria ere zaku baten batean bidaltzen zuten gora kablea aprobetxatuz.

7. Aizpurutxoko erromeria xelebreaz

- **Erref:** ZMG-008/015
- **Iraupena:** 0:02:41. **Hasi:** 00:27:11. **Bukatu:** 00:29:52

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Inguruko erromeriez ari da. Nolakoak izaten ziren deskribatzen du. Aizpurutxon, Azkoitia aldera ematen duen zatian ezin zitekeen dantza lotuan egin, Bergara aldera ematen zuen aldean berriz bai.

8. Lizarazu eta Monte errotak

- **Erref:** ZMG-008/016
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:29:52. **Bukatu:** 00:31:21

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

Lizarazu eta Monte izeneko errotetara joaten ziren. Bide luzea astoz egiten zuten. Ogia egiteko erabiltzen zuten irina.

9. Txerria-hiltzea

- **Erref:** ZMG-008/022
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:44:39. **Bukatu:** 00:48:00

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:

Gaur egun txerri-hiltzea etxean egiten jarraitzen duten arren harakina etortzen da txerria akabatzerara. Garai batean eskuz egiten ziren lan guztiak deskribatzen dituzte. Txerri-hiltzea ilbeheran egitea aproposagoa dela dio.

10. Aginagako baserriak Azkoititik Zumarragara

- **Erref:** ZMG-030/003
- **Iraupena:** 0:02:16. **Hasi:** 00:03:37. **Bukatu:** 00:05:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

<p>Zumakorta mendia esaten diote auzoa bereizten duenari. Garai batean auzoko baserri gehienak Azkoitikoak ziren, baina badira urte batzuk denak Zumarragara aldatu zirela.</p>

Transkripzioa

- Lehen esan dezu, mendiz haruzti ta mendiz honuzti zeren baserrik. Ze mendik banatzen dittu?
- Bai, eske mendik, ba, gure basarriti, Etxetxikiti, hola mendi bat dao eta haren atzekalden dare hiru basarri. Eta harek... "mendiz atzekok" esaten dieu beti.
- Ze mendik banatzen dittu? Ze izen du mendi horrek?
- Bueno, guk esaten diou "Zumorretako" mendiya o...
- Nola?
- Zumakortako mendiya, zeati Zumakorta Etxetxikiti gora bi basarriko etxia da eta handi gora dao mendi hori. Osea... Guk beste...
- Eta Agiñako etxe danak Zumarragaa...?
- Ez, ez, oin arte ez. Oin bai, e? Baiña lehen zeren: gure etxia, Zumakorta biyek eta Txerregua zan mendiz haruzti zeona, bat. Eta bi Azkoitikoak zian. Hiru basarri zeren mendiz atzetik.
- Zein zian Azkoitikok?
- Ba, Mandabitta ta Arkidi. Eta hemendikok zian, Abendañoti hasten zan, Abendaño... Agiña dana Azkoiti. Hau dana Azkoitiko partia zan. Ta gero, oin dala zenbat urte ez dakit, ez naiz akordatzen, baiña urte batzuk badia aldau giñela Zumarragaa danok, e. Zumarragak hartu zon hau, barrioa dana Zumarragak hartu zon.
- Aurretik Azkoiti, ordun.
- Aurreti Azkoitia, baiña gu ez, e? Gu beti Zumarragakok. Nik esaten diet beti Zumarragakok izan geala gu. Jaio Zumarragako parten, bautizau Azkoitiko parten... eske xelebre xamarra.
- Garai baten izaten zien auzok bitan banatzen zienak.
- Bai, bai, hemen e hala zian, bitta banatzen zian. Auzua bitta banauta zeon. Pentsau, Abendañoti... hemendi harutz goazela, Abendaño. Handi gure etxera dao, ba, bost miñutuko bidia. Eta guria zan Zumarraga eta bestia zan Azkoiti. Baiña errekek erabaitzen zon, e? Errekez honuzti Azkoitikua zan eta haruzti Zumarragakoa.

11. Apaizak ematen zuen eskola

- **Erref:** ZMG-030/004
- **Iraupena:** 0:01:01. **Hasi:** 00:05:53. **Bukatu:** 00:06:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Apaizak ematen zuen eskola, baina askotan ez zen agertzen. Ganora gutxiko eskola izan zuten. Ordu laurdeneko bidea zegoen.</p>

Transkripzioa

- Ordun, zu umea ziñenen zer zeon Agiñan?
- Bueno, zeon jende pilla bat, eskola bat...
- Eskola bazeon.
- Eskola bat bazeon. Apaizak ematen zon eskolia . Batzutan ematen zon, alde eitten ez zonen eo hola. Gure eskolia zelebria izen zan, zeati juten ziñen eskolaa ta batzutan falta zan apaiza. Beste batzutan apaizetxen zeon neskeek ematen ziun eskolea eo... erdi-jolas eo... badakizu. Eskolia desastre.
- Zuen etxetik eskola bertan geratzen zan? Gertu?
- Beno, ordu laurden. Ordu laurdeneko bidia zeon. Hauek´e ibili dia hor, eskola hortan, e? Bueno, eskola hortan... Geo berriya ein zeen. Eskolia berriya ein zeen /eintzeen/ geo. Eta han ibili die hauek.
- Oseake, zure seme-alabak´e hor ibili zien.
- Bai, Agiñan ibili zian. Txikiya ez, Alberto ez, beste danak. Bai, xeirak bai. Ta geo Zumarragaa hasi zian. Horkoa alde ein in zon ta Zumarragaa hasi zian.

12. Aginagako apaizak

- **Erref:** ZMG-030/005
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:06:54. **Bukatu:** 00:08:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

<p>Aginagan ezagutu dituen apaizak izendatzen ditu. Asko aldatzen ziren. Azkena apaizetatik irten zen. Orain fraidea etortzen da hilean behin.</p>

Transkripzioa

- Justina, esan dezu apaizak ematen zola eskola.
- Bai.
- Apaiza nungoa zan, hemengoa?
- Apaiza zan nik lehelengo ezautu nonen Joxe Larrea, hori zan Beasaingoa. Joxe Larrea. Eta gero zan, gero Ataungo bat egon zan, don Segundo Dorronsoro. Hori Beasaiñen uste det egon zala gero bikariua o. Bikario uste det egon zala. Hor hil ein zan hori, Beasaiñen. Uste det hil zala, e? Eta gero ezautu nun don Gonzalo, Plazentziko bat. Bai, haura egon zan... ni ezkondu nitzenen hura zeon. Eta gero etorri zan beste bat Andoaingoa o, Julian Prieto zeukan... apelidua zeukan. Haura. Apaiz asko aldau zian hor. Geo egon zan Larrañaga, Zumarragako bat, Joxe Maria Larrañaga. Eta atzena egon zan, geo egon zan zeako bat, Albizturko bat, oin apaizetati ertenda dao haura, Urretxun bizi da: Emiliano Elola. Eta gero harrezkeo, ba, fraillia etortzen da. Oin mezia ematen-ta etortzen da... Hillen behin bakarrik dauku mezia oin, e? Nahikua da!
- Garai baten nahikoa ein zenduen, gaiñera, ta.
- Garai baten jun ber zendun mezetaa goizen, jai goizen mezetaa. Goizeko zortziretan eo zazpi t´erditan eo hola eoten zan goizeko mezia. Atsalden errosariotaa eta juten ez baziñen, komerik.

13. Apaizaren neskameak

- **Erref:** ZMG-030/007
- **Iraupena:** 0:00:49. **Hasi:** 00:08:36. **Bukatu:** 00:09:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

<p>Apaiz bakoitzak bere neskamea izaten zuen. Arreba, lehengusina, iloba... izaten zen.</p>

Transkripzioa

- Apaizak, eta esan dezu gero neska bat. Zer zan apaizan neskamia o?
- Bai, apaizak neskamia eukitzen zon beti o gehie... Bai. Eo eukitzen zon arreba o... Nik lehelengo ezautu non apaizak euki zon lehengusu bat. Bee lehengusua zan. Hori esaten zon behintzet, lehengusua zala, Natalia. Eta geo hurrengok euki zon, zea, illoba. Arreba´re bai, e, [egoten] zan, baiña illoba bat´e bai. Ataungok zian hoik. Ta gero hurrengok... hurrengok´e arreba uste det euki zola. Bai, zeak´e bai, Elola, Emiliano horrek arreba euki zon. Gehienak hori eukitzen zeen, arreba o... batenbat behintzet eukitzen zeen beti.

14. 'Xabierto', euskarazko liburu mitikoa

- **Erref:** ZMG-030/009
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:11:50. **Bukatu:** 00:14:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala

Laburpena:

<p>Eskolan dena erdaraz. Tutik ez zuten ulertzen. Xabierto liburua zuten etxean baina ezin zen eskolara eraman. Biderketa taula buruz ikasi zuten. Xabierto liburu oso polita zen. Lazkao Txikik teilatuan gordeta izan omen zuen.</p>

Transkripzioa

- Ordun erderaz ikasten zenduen...
- Erderaz.
- Eta euskeraz ein ezkeo, kastiguik bai?
- Ez, ez, ez. Baiña ez gendukan liburuik. Liburua nik euki non liburua `Xabierto´esaten zien liburu txiki bat. Katona o esaten giñon. Baiño haura etxen euki ber, haura ez zeon eskolaa eskartzeik!
- Zeatik?
- A! Ez dakit. Guk euskeraz ezer ez gendun... Leittu dana erderaz. Tutik ez gendun entenditzen ze esaten gendun, ezta arrastoik´e! Kontuk etaa erderaz. Tablia ikixi gendun guk earki. Hura kantau in ber izeten zan eskolia bukatzen zanen. Kantatzen gendun "dos por uno, dos" o hola hasten giñen ta tabla guztiya. Hori ikixi gendun ondo, e? Baiña osten...
- Eta `Xabierto´liburua zuri zenek eman zizun?
- Etxen zeon.

- Lehendik?
 - Nere anaia ganau earra hunan, ba! Harek zuzentzen zittun!
 - Zure anaiek zeuken liburue?
 - Bai.
 - Ta liburu hoi zer zan dotriñako liburua o...?
 - Ez, beste... `Xabierto´ esaten do, ba,... zuk ez dezu aittu behiñ´e Lazkao Txikin istorittan? Haak´e esaten do taillatun gordeta euki zola, e?
 - `Xabierto´. Eta ze, ze...?
 - Ba, katona esaten giñon guk. Liburu bat zan, holako liburu koxkor bat. Eta nik hura leitzen non buruz´e bai.
 - Baiño ze gai o zer zeuzken harek?
 - Nik ze esango dizut... ume kontuk.
 - Ipuiak o...?
 - Bai, bai, ipui batzuk zeuzkan. Baiña politta zan, aizu! Baiña galdu zan, arrastoik ez.
 - Ta zuri etxen aurretik batenbatek irakurtzen-ta erakutsi zizun?
 - Bai! Bai, bai, bai, bai, batenbatek beti erakutsi ziun zeoze leitzen eo. Badakizu. Baiño ez genekiun... erderaz nik esan dizut tutik ez gendun entenditzen, ze esaten gendun arrastoik ez eta dana erderaz in behar dana. Kontuk-eta erderaz, irakurri o leittu erderaz. Lehen "leittu" esaten giñon. Leittu erderaz dan, eskribittu erderaz. Zer genekiun guk?

15. Tindatutako soinekoaz komunioa

- **Erref:** ZMG-030/012
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:16:35. **Bukatu:** 00:18:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu

Laburpena:

<p>Auzoko batena izandako soinekoa tindatu eta hura izan zen Justinaren komunioko jantzia. Bere ahizpek ere egun berean egin zuten.</p>

Transkripzioa

- Eta komunioa nola izaten zan? Ze ein behar izaten zenden komunioko egunen?
 - Komunioko egunen? Nik esango dizut, nere ahizpak soiñeko berriya ein zon, ein zioen, zuriya gaiñea, oso soiñeko elegantia. Apaiz ein zan hemengo auzoko bat egun hartan. Apaiz meza berriya eman zon. Entenditzen dezu? Eta ordun ein zeen komunioa nere ahizpak eta beste... apaizan illoba batek ein zeen /eintzeen/ komunioa.
 - Bi lagunek?
 - Bai. Ta bi mutil. Lau bakarrik. Bai. Eta ein zioen hari soiñeko bat atzen lazuakin ta kriston soiñeko elegantia. Horitxe. Dana zuri jantzi ber zan, apaizak meza berriya eman behar zon ta... bueno. Ba nik hura tintau zien eta harekin ein non komunioa. Urdin illuna tintau zuri zana ta neretzako soiñekoa hura izen zan. Ta hoixe. Komunioa jun ta komunioa ein. Guk ein gendun komunioa Gregori, ni... ez naiz akordatzen zenbat lagunek ein gendun, baiña gu´re zaharren antxekok giñen. Esaten dizut, ume asko zeon, baiña gu giñen pixkat zaharren antxekok. Entenditzen dezu? Ta ein izango gendun guk lau lagun o ez dakit sei giñen, komunioa, ez naiz akordatzen ondo. Baiña, komunioa, jun ta apaizak jauna eman eta ezer ez

besteik, kitto. Ez behintzet oain bezelako banketeik eta besteik!
- Eta komunioko egunen gurutzen bat o zeozer jartzen zizuen? Medallan bat o zeoze eo...?
- Ez.
- Zuentzako gauza haundie izango zan komunioa eittea, ezta?
- Bueno... bai. Ez dakit, neska eitten zala-ta jarduten zeen berriketan, baiño... ez zon ezertako balio harek nere ustez. Eta gero haundiya, ba, haundiya ein gendun... nik hamaika urtekin ein non haundiya. Eta ordun ´e, jakiña, txikiya ein gendunak haundiya in gendun batea.

16. Behorren ganean obispoa

- **Erref:** ZMG-030/013
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:18:54. **Bukatu:** 00:20:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Sakramentuak

Laburpena:

<p>Bi urte zituela konfirmatu zuten (Sendotzako sakramentua). Orduan ez zen errepiderik Aginagara eta behorren ganean etorri zen gotzaia. Martirieta auzotik eta beste leku batzuetatik ere etorri zen jendea konfirmatzera. Duela 54 urte egin zen errepidea.</p>

Transkripzioa

- Konfirmazioa, berriz, nik bi urte neuzkala lepon eaman omen ninduen. Ni ez naiz akordatzen. Bai, hori esaten zeen. Lehen edozein moduz konfirmatzen zeen, zeati ume txikik eamaten zituen konfirmatzea. Oin ez, oin hemezortzi urte o behar dittuzu /behaittuzu/.
- Eta lehen txikik.
- Bai. Bai, bai, jaiota baldin bazenden, hartu ta eamaten zizuen ta.. Obispoa etortzen zanen, e? Obispoa etorri zan, ni akordatzen naiz nola etorri zan obispoa ta kriston koroia ipini zien han. Behorran gaiñen etorri zan, ez zeon kamiñoik arten.
- Behorran gaiñen etorri zan obispoa?
- Obispoa, bai. Eta Abendañon... hemendi Abendañora jun behar dezu Etxetxikira juteko ta han ipini zien ataian lorakin koroia, dotoria, gaiñea. Hori akordatzen naiz , nola etorri zan zea. Baiña ni orduako zea einda neon. Martittatik-eta jendia etorri zan, hor, Martitta auzoti etorri zan jendia asko konfirmatzea, e? Zeati, jakiña, lehen oiñez etorri behar zan, o nunbaiten ekarri behar zizuen, zaldin baten gaiñen eo nunbaiten. Ez zeon ez kamiñoik, ez kotxeik... ezer ez. Eta oin dala berrogeta hamasei bat urte ein zeen kamiñoa. Ez. Berrogeta hamalau urte kamiñoa ein zan Agiñara. Hona, e? Kamiño hau ein zan oin dala berrogeta hamalau urte. Lehenao ez zeon kamiñoik! Osea, bide zaharretan ibili behar zan.
- Nundik bueltan ibiltzen ziñeten?
- Ba gu, lehen esan dizudan Abendaño hortati behera, Izukitza, [Agiñeta] hor behian dao zea, apeadero txiki bat, hara ertetzen gendun kamiñoa. Ta gero kamiñoan zihar... oiñez. Oiñez! Ordubeteko biden, oiñez. Bai.

17. Poteketan, sokasaltoan, pelotan... umetako jolasak

- **Erref:** ZMG-030/015
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:21:15. **Bukatu:** 00:22:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

"Poteketan" jolasten zuten. Nola zen azaltzen du. Sokasaltoan eta pelotan ere bai. Pelotan "txokotxean" jokatzeko zuten, beste leku batzuetan "barruka" esaten zaiona. Tortoloska, kaniketan edo kartetan, berriz, gutxi.

18. Jenio oso txarreko apaiza

- **Erref:** ZMG-030/017
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:24:12. **Bukatu:** 00:25:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

<p>Behin, kuadrillako batzuk Aizpurutxora joan ziren erromeriara eta beste batzuk Oletara. Apaizak gaizki hartu zuen. Jenio oso txarreko gizona omen zen.</p>

19. Aizpurutxoko erromeriara

- **Erref:** ZMG-030/018
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 00:25:22. **Bukatu:** 00:27:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erronmeriak

Laburpena:

Aizpurutxora joaten ziren igandetan erromeriara. Azkoitia partean ezin zen dantza lotuan egin baina goi aldean, Antzuola partean, bai. Denak lotuan egin nahi. Etxera garaiz bueltatzen ziren, taldean beti.

20. Baserri txikia Etxetxiki

- **Erref:** ZMG-030/020
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:28:28. **Bukatu:** 00:30:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Behiak eta ardiak zituzten baserrian. Etxe txikia zen Etxetxiki. Justina jaio zen urtean erosi zuten baserria. Behiak eta astoa erabiltzen zuten lanerako. Garia eta artoa hartzen zuten batez ere. Baba eta ilarra ere bai. Leku aldapatsuak dira Aginagakoak.

21. Zazpihortzaz edo lauhortzaz lanean

- **Erref:** ZMG-030/022
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:31:44. **Bukatu:** 00:33:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:

Baba-hazia kanpotik ekartzea ona da. Lurra landu egiten zuten zazpihortzaz edo lauhortzaz. Labrantzari buruzko xehetasunak.

22. Zomorrerik ez zitzaion egiten babarrunari

- **Erref:** ZMG-030/023
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:33:36. **Bukatu:** 00:35:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:

Udazkenean hartzen zen baba eta arto uzta. Lehortzen utzi eta gero aletzen zen. Orduan sekula ez zitzaion zomorrerik (zomorrerik) egiten babari. Orain berriz plastikoan sartu eta izozkailuan gorde behar izaten da.

23. Imilauna baba neurtzeko

- **Erref:** ZMG-030/025
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:36:26. **Bukatu:** 00:38:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

Imilauna da aleak neurtzeko ontzi erabiliena. Hiru kiloko kaxa bat. Plazan saltzen zuten baba. Ehunezko zakutan eramaten zuten.

24. Edukiera neurriak: anega, imina, imilauna...

- **Erref:** ZMG-030/027
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:38:27. **Bukatu:** 00:40:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

Imina (anega laurdena) erakusten du. Gero imilauna: alde batetik hiru kilo eta bestetik kilo eta erdi. Anega erdikoak hogeita bost kilo pisatzen ditu. Edozein ale mota neurtzen zen ontzi horiekin, baita intxaurrak eta gaztainak ere.

25. Martirietara errotara

- **Erref:** ZMG-030/029
- **Iraupena:** 0:03:55. **Hasi:** 00:41:20. **Bukatu:** 00:45:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

Gauetz joan ohi ziren errotara estraperlo garaian. Taldean. Martirietako Montera joan ohi ziren, Zumarragako Lizaratzu baino urrutiago egon arren. Hiru ordu baino gehiago behar zuten Martirietako joan-etorria egiteko. "Laka" kentzen zieten, ehuneko hainbeste, ordain-sari gisa. Monte oso errota ona zen. Hamabostean behin joaten ziren.

26. Ogia egiten

- **Erref:** ZMG-030/030
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:45:15. **Bukatu:** 00:46:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

Ogia egin aurretik irina "eraulki" egin behar da, bahean pasatu. Oreari "beantzaia" (hazkarria 'levadura') eta gatza botatzen zaizkio.

27. "Nahaskia", orduko ogi integrala

- **Erref:** ZMG-030/032
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:47:30. **Bukatu:** 00:49:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

Laberako egurra: pinua, hurritza... eta "estoiña" (?) ere bai. Ona omen da azken hau. Baserriko ogi klasikoa egiten zuen. "Nahaskia" (integrala) ere egin ohi zuen. Ona zen baratxuri-zopa egiteko.

28. Garia simaur azpian gordeta

- **Erref:** ZMG-030/034

- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:50:06. **Bukatu:** 00:51:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gari-kutxa bat simaur azpian gordeta izan zuten gerra ostean. Esku-errota antzeko bat zegoen baserri batean eta gogoratzen du jai arratsalde batez joan zirela irina ehotzera.

29. Txanketean garia jotzen

- **Erref:** ZMG-030/035
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:51:30. **Bukatu:** 00:53:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

Txanketa zen gari-jotzeko sistema. Harri baten kontra jota aletzen zen (labaderoko harrien gisakoa). Gero etorri zen makina. Txanketean etxekoekjarduten zuten, egunean pixka bat eginez. Makinaz, auzolanean.

30. Lixiba egiten

- **Erref:** ZMG-030/037
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:53:42. **Bukatu:** 00:54:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

<p>Errekan aska bat zuten, eta han garbitzen zituzten arropak. "Mastrikau" egiten zituztela dio, indarrez astindu. 11 urterekin ikusi zuen lehenengoz ura etxeko arraskan.</p>

31. Kandelak argi egiteko

- **Erref:** ZMG-030/038
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:54:34. **Bukatu:** 00:56:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Askotan kandela-argiaz baliatu behar izaten zuten. Zentralak gaizki funtzionatzen zuen. Farolak erabiltzen zituzten gehienbat. Geroago "gantxilak", gasezkoak. Linternak oso berandu.

32. Irimon tiroka eta laguna jaiotzen

- **Erref:** ZMG-030/039
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:56:17. **Bukatu:** 00:57:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Bost urte zituen gerra heldu zenean. Gogoan du Irimoko (aurrez aurre duten mendia) tirotea, bere lagun baten jaiotzarekin batera gertatu zelako.

33. Behiak marruka hegazkinen hotsarekin

- **Erref:** ZMG-030/040
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:57:22. **Bukatu:** 00:58:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gogoan du hegazkin pila pasatu zela batera eta behiak marruka hasi eta etxera etorri zirela. Auzo ingurutik ez zen soldadurik pasatu.

34. Zazpi ume izan zituen, denak etxean

- **Erref:** ZMG-030/043
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 01:02:15. **Bukatu:** 01:04:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:

Etxera ezkondu zen. Zazpi ume izan zituen, denak etxean, emaginaren laguntzaz. Hilabete lehenago abisatu behar zitzaion. Oso jatorra zen.

35. Anjinak, umeen gaixotasun ohikoena

- **Erref:** ZMG-030/045
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 01:04:50. **Bukatu:** 01:06:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

Anjinekin arazo handiak izaten zituzten umeek. Pulmonia ere pasatu zuen. Pomadarik ez zuten egiten, baina belar-urak hartu bai. Orain egiten ditu pomadak belarrez. Azpeitiko lehengusu batek erakutsi zion nola egin.

36. Buzkantz-festa San Martinetan

- **Erref:** ZMG-030/049
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 01:10:42. **Bukatu:** 01:12:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

San Martinetan eta Trinidadetan dira Aginagako festak. Buzkantz-festa izaten da San Martinetan: "ardi zaharren bati bizia kendu eta...". Festetan jaten eta edaten zena.

37. Zumarragako azoka

- **Erref:** ZMG-030/052
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 01:14:55. **Bukatu:** 01:15:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

Zapatuan egiten zen azoka Zumarragan. Igandean ere bai garai batean. Inguruko herrietatik ere etortzen ziren baserritarrak. Arroparik-eta ez zen saltzen.

38. Tolosako euskara gustatzen zaio

- **Erref:** ZMG-030/053
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 01:15:50. **Bukatu:** 01:17:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak

Laburpena:

Aginagatik Zumarragara badago diferentzia euskarán. Tolosa aldekoa gustatzen zaio. Semeari Azkoitikoa.

39. Hika ia mundu guztiarekin

- **Erref:** ZMG-030/054
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 01:17:30. **Bukatu:** 01:20:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Berorika
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

la denei hika egiten die, gurasoei eta senarrari izan ezik. Ahizpa zaharrenari ezin dio hika egin. Gaztetan zerbitzera joan zen eta gutxi ikusi zuen. Txikitan zuka hasi eta horrela jarraitu du. Berorika apaizari. Aitona-amonei zuka.

Jauregi Lizarralde, Justina | ahotsak.eus Orr.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-05-13

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com